

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

VOKSENROLLEN UTE

Personalets arbeid tilknyttet barns lek i barnehagens uterom

Marita Bueide Watne

[Kandidatnummer: 208]

Bacheloroppgave

[Fagkode: BHBAC3930]

Trondheim, Mai 2017

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0	INNLEDNING	3
2.0	TEORIER OG BEGREPER	4
	LEK.....	4
	BARNES LEK I DE ULIKE ALDERSGRUPPENE	5
	UTEROMMET	6
	LEKEMILJØ.....	6
	PERSONALETS ROLLER I UTELEKEN	7
	FORUTSETNINGER OG RAMMEFAKTORER	8
3.0	METODE	9
	HVA ER METODE?.....	9
	VALG AV METODE.....	9
	<i>Intervju</i>	9
	<i>Observasjon</i>	10
	<i>Barnesamtaler</i>	10
	<i>Valg av informanter</i>	10
	ETIKK	11
	PROSESS OG GJENNOMFØRING	11
	DATAANALYSE.....	12
	METODEKRITIKK.....	12
4.0	FUNN	13
	UTELEK OG ROM	13
	<i>Personalet forteller om utelek</i>	14
	<i>Barnas uttrykk om uteleken</i>	14
	PERSONALETS ROLLE I UTELEKEN	15
	<i>Barns uttrykk om voksenrollen (basert på barnesamtalene)</i>	15
	<i>Personalets tanker om egen rolle</i>	16
	<i>Observasjoner av voksenrollen</i>	17
	UTETID OG FAKTORER SOM PÅVIRKER DEN	18
5.0	DISKUSJON	20
	DET FYSISKE MILJØET.....	20
	DET PSYKOSOSIALE MILJØET	22
	RAMMEBETINGELSER.....	23
	LEKEN I DE ULIKE ALDERSGRUPPENE.....	26
	<i>For barn i 0-3 års alderen</i>	26
	<i>For barn i 3-6 årsalderen</i>	27
	KONKLUSJON	27
	LITTERATURLISTE	30
	VEDLEGG	31

1.0 INNLEDNING

“Outdoors offers a unique environment, which is qualitatively different from indoors. It offers the space and a greater degree of freedom to try things out, to explore and experiment without the constraints associated with an indoor environment” – (Tovey, 2007, s.15).

Barn i norske barnehager tilbringer store deler av barnehagedagen ute. Thorbergesen (2012, s.9) viser til en forskningsundersøkelse som sier at opp mot 70% av tiden på sommerhalvåret, og 30% av tiden på vinterhalvåret tilbringes ute, uavhengig av barnehagens profil.

Basert på egne opplevelser og erfaringer med arbeid i barnehagen sitter jeg igjen med ulike tanker om utetid. Et av inntrykkene er at utetiden ofte oppfattes som et ”friminutt” for personalet og at utetiden i stor grad overlates til ”frilek¹”.

Nettopp fordi barnehagene bruker store deler av tiden i barnehagen på å være ute, ønsker jeg å se nærmere på personalets rolle i uterommet, spesielt opp mot barns lek. Hensikten med studien er å se nærmere på hvilke leker som foregår i uterommet, hvordan personalet legger til rette for gode lekemiljøer og hvordan de involverer seg i barns lek.

Jeg ønsker også å se om personalet arbeider ulikt med de ulike aldersgruppene i barnehagen, og hvilke leker som er mest fremtredende for de ulike alderstrinnene.

På bakgrunn av dette har jeg valgt følgende problemstilling:

***”Hvilke roller har personalet når det kommer til barns utelek i eget uterom?
Og arbeider personalet ulikt i de forskjellige aldersgruppene i barnehagen?”***

---

¹ Frilek – lek uten innblanding fra voksne (Olofsson, 1993, s.127).

2.0 TEORIER OG BEGREPER

LEK

Barns liv og hverdag preges i stor grad av lek. Å lære om barns lek er en stor del av utdanningen, og lek preger store deler av arbeidet i barnehagen. Som barn lekte jeg mye, men likevel er det vanskelig å beskrive leken med en enkel definisjon.

Olofsson (1993, s.14-17) presenterer en rekke kriterier som må være til stede for at lek skal være lek. Leken skal være frivillig, spontan, ikke målrettet og uavhengig av ytre belønninger. Lekens *late-som* verden, og at det *ikke* er på ordentlig, er det kriteriet som tydeligst skiller lek fra aktiviteter som en voksen kan betrakte som lek. Eksempelvis når barn sklir ned en rutsjebane kan det oppfattes som lek, men det er en aktivitet. Dersom barna derimot sklir ned rutsjebanen som *brannmenn*, er de i lekens verden.

Lek står sentralt i barnehagehverdagen, og *forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (forkortes RP videre i oppgaven), presiserer at lek er noe av det viktigste i barns liv og er en del av barnekulturen. Leken har en egenverdi, og barna vil gjennom lek få mulighet til å lære og utvikle seg på alle områder (RP, 2011, s.32).

Öhman (2012, s.15) sier at leken er *barns primære arena for å uttrykke seg selv*. Leken er viktig for å etablere en god selvfølelse, for å føle seg kompetente og for å mestre. Barn må føle at de kan ta initiativ og ha kontroll, og det er derfor avgjørende at de får tid og rom til å leke. Barnet skaper lekeverdener alene eller sammen med andre. Barna utdyper seg i temaet, utvikler rollene og innholdet i leken og kan forvandle gjenstander og handlinger til noe annet enn de er. Barns utvikling gjennom lek starter først med å utforske den ytre verden, egen kropp og tingene rundt. Etterhvert utvikles leken til å bli mer kompleks og går mot barnets indre verden, hvor gjenstander og handlinger kan forstås på nye måter (Öhman, 2012, s.16).

Gjennom lek og bevegelse blir barnet kjent med seg selv og omverden. Leken er en arena for barns læring på mange områder, den springer ut fra barnas egne interesser og de mulighetene de ser for aktivitet i omgivelsene. Barn trenger utfordrende og varierte impulser, dette gir næring til leken. Leken er barns måte å lære på (Kibsgaard & Sandseter, 2013, s.73).

Barns lek og utfoldelse har tradisjonelt foregått utendørs til alle årstider, uavhengig av klimatiske forhold (Korsvold, i Lysklett, 2013, s.28).

De yngste barnas² lek karakteriseres med at den er kroppslig, allerede fra spedbarnsalder er leken sentrert rundt egne sanser og motorikk (Askland, 2011, s.79). I løpet av 1-2 årsalderen starter de med å herme og late som, og gjør enkle handlinger som å drikke, sove og kjøre bil (Olofsson, 1993, s.101). Barn i denne aldersgruppen har behov for områder som legger til rette for variert kroppslig aktivitet. Det er i denne alderen de tilegner seg grunnleggende motoriske ferdigheter, kroppskontroll, fysiske egenskaper vaner og innsikt (RP, 2011, s.36). Selv om leken er sentrert rundt egen kropp i starten, vil de gradvis vende oppmerksomhet ut fra seg selv og til omgivelsene. De vil inkludere andre barn i aktiviteten sin og det å være sosial med andre blir en prioritet (Askland, 2011, s.79). Birgitta Olofsson (1993, s.101-102) skriver om hvordan barn i denne aldersgruppen lærer å mestre kroppen sin og oppdage verden, og at sosial lek, lek med andre barn og voksne er i fokus. Barna i denne aldersgruppen har større utfordringer knyttet til aktivitet i uteområdet, da de ikke er like lett å få i aktivitet som de eldste (Storli, 2013, s.345). Å være ute i all slags vær krever tilvenning, og på vinteren vil eksempelvis bekledning hemme bevegelse.

De eldste barnas³ lek går gradvis over fra å være lek med gjenstander, til å handle om å konstruere miljøer (Olofsson, 1993, s.103). Det å leke i sandkassen går over til å være lek som inneholder baking og matlaging, og gjenstander tas med inn i forestillingen og *late-som* lekens verden. Barn i denne aldersgruppen har også utviklet et så godt språk at de lettere kan leke *sammen* med andre barn, og ikke bare *ved siden av* (Storli, 2013, s.345). Barna gjenspeiler virkelige hendelser og erfaringer, gjerne fra TV eller bøker, og bruker dette til å skape nye hendelser. De eldste barna er fortsatt avhengig av voksenkontakt, men ikke så tett som hos de yngre barna (Storli, 2013, s.347). Etterhvert kan noe av tryggheten fra voksne erstattes av å være sammen med andre barn.

---

² De yngste barna i denne oppgaven omfatter barn i 0-3 års alder

³ De eldste barna i denne oppgaven omfatter barn i 3-6 års alder

UTEROMMET

Uterommet⁴ er en del av det fysiske miljøet. Uteområder i barnehagen er ofte innegjerdet, og inneholder spise og lekeområder. Moser og Martinsen (Thorbergesen, 2012, s.9) gjennomførte en undersøkelse hvor 90% av de undersøkte barnehagene hadde et *tradisjonelt uteområdet*, som besto blant annet av sandkasser, bord, benker, husker, sklier, sykler og lekehytter.

I barnehagen må man se de fysiske rammene som en helhet, og utforme det slik at alle får mulighet til å delta i lek og andre aktiviteter, uavhengig av alder og funksjonsnivå (RP, 2011, s.22). Miljøets utforming gir rammevilkår for trivsel, opplevelser og læring. Thorbergesen (2012, s.29-30) påpeker at utstyrer og faste installasjoner innbyr til variert aktivitet eller passiv kjedsomhet, og at miljøet er med på å hemme eller fremme barnas evner og muligheter. Mulighetene barna oppfatter at uterommet tilbyr omtales som *affordances* (Storli, 2013, s.339). Uteområdet skal være utformet slik at alle barn i ulike aldre og med ulikt ferdighetsnivå skal kunne bruke de samme arealene (Storli, 2013, s.340). Mulighetene barn bør ha i uterom er lek på ujevne flater, spennende klatremuligheter, bratte bakker til rutsjing, utfordrende og fleksible løse elementer og innslag av natur (Sandseter, 2013, s.60).

Thorbergesen påpeker også at det sansbare inntrykket av uterommet vil ha en betydning for hvorvidt personale og barn opplever det som et godt og interessant sted å være (2012, s.15).

LEKEMILJØ

Lekemiljøet er miljøets forutsetninger for lek. Öhman mener at for å forme et stimulerende lekemiljø, må man tillate og gi støtte til leken (2012, s.15). Det handler om å ta vare på barns lekerfaringer og gi dem fantasiskapende stoff å leke ut fra. Slikt stoff kan være å fortelle historier og fortellinger, invitere noen på besøk i barnehagen, ta med barnegruppen på teater eller oppdagelsesferder i og utenfor barnehagen. Lekemiljøet handler også om personalet selv om hva de tilbyr barna, hvor de får leke, hva de får leke og hvem de får leke med. Det er like viktig å få være *med* i leken sammen med andre, som å *få* leke. I postmoderne teorier blir blant annet makt, som eksempelvis i relasjoner mellom barn og personale, tatt frem som en faktor som kan

---

⁴ I denne oppgaven: barnehagens eget uteområde

påvirke hvordan og hva som lekes (Öhman, 2012, s.41). Det kan være at barn har en lek hvor de løper etter hverandre, og dersom en voksen griper inn og sier de ikke kan løpe, vil dette påvirke leken.

Voksnes holdning og valg av lekemateriell har også betydning for hva barn tilegner seg ved frilek. Barnehagemiljøer som stimulerer til utviklende lek, vil gjøre barna i stand til å utvikle og komplisere leken. I miljøer hvor materiell, rutiner og regler hindrer lek, vil barns lek være mer kortvarig, lite fiksjonspreget⁵ og bare *drive omkring* (Olofsson, 1993, s.97). Barn trenger å leke, og de leker *helt av seg selv*. Som personale må man derfor beskytte leken, og gi rom for den både fysisk og psykisk (Askland, 2011, s.78).

PERSONALETS ROLLER I UTELEKEN

Personalet omfatter alle ansatte i barnehagen som arbeider *direkte* med barna i barnehagen. I denne oppgaven vil det gjelde ufaglærte assistenter, barn- og ungdomsarbeidere, barnehagelærere og pedagogiske ledere. Ansvarer ligger i størst grad hos de to sistnevnte.

Personalet i barnehagen har ansvar for å inkludere friluftaktiviteter og uteliv i hverdagen (RP, 2011, s.36). De har også ansvar for utforming og bruk av uterommet, og barnehagelæreren har spesielt ansvar for å sørge for at det blir tilrettelagt for aktiviteter ute i hverdagen (Fjørtoft, 2013, s.192). En eldre studie (Olofsson, 1993, s.123) kom frem til at den nedarvede lekevnen krevde en viss stimuli fra de voksnes side for å utvikles. Ved at de voksne dramatiserer, vil for eksempel barn som ikke er vant til å leke, få trening i fantasi, oppfinnsomhet og late-som (Olofsson, 1993, s.99). Hva barn leker er helt og holdent opp til barna selv, men at de får mulighet til å leke, er personalets ansvar (Öhman, 2012, s.19).

I prinsippet burde det ikke være forskjell på å arbeide pedagogisk ute eller inne, og utetid⁶ bør ikke betraktes som et avbrudd i det pedagogiske arbeidet (Storli, 2013, s.347). Rollene og ansvarsfordelingen i uterommet er uavklart for mange, og det kan være fordi fordelingen mellom de ansatte ikke er nedfelt i barnehagens planer. For at dette skal fungere optimalt, kan det være lurt å ha en plan på hvordan man skal ta i

---

⁵ ”Late-som”-lek

⁶ Tiden man bruker i barnehagens uterom eller på tur

bruk uterommet i det pedagogiske arbeidet. Hver årstid har sine muligheter og begrensninger, og uterommet legger premissene for barns lek (Storli, 2013, s.347).

For de yngste barna er lek i uterommet både nytt og kanskje skremmende, og da er trygghet en forutsetning for at barna skal gi seg hen i leken. Barna er avhengig av visuell kontakt, og de voksne bør dermed spre seg godt i uteområdet (Storli, 2013, s.348). Både voksentetthet og antall barn ute vil påvirke kvaliteten på uteleken. Det er forskjell på når de voksne kan rette oppmerksomheten mot en liten barnegruppe i forhold til når de må ha oversikt over et større område med flere barn.

Norén-Björn (Storli, 2013, s.349) beskriver en ideell personalgruppe som; *den som skaper nære trygge relasjoner til barn ikke bare når det gjelder omsorg, men også av mer pedagogisk art*. Dette vil være voksne som er gode rollemodeller, i stand til å planlegge og sette i gang aktivitet, og som viser engasjement og interesse for barns lek.

FORUTSETNINGER OG RAMMEFAKTORER

Rammefaktorene; de praktiske forutsetningene for arbeidet (Gunnestad, 2007, s.105). Begrepet dekker blant annet materiell, økonomi, utforming, størrelse, åpningstid, arbeidstid, voksentetthet⁷, møteplaner og ulike retningslinjer. Andre faktorer som påvirker er de personlige og menneskelige (Gunnestad, 2007, s.91). Både kompetansen til enkeltpersoner og personalet som helhet, og hvordan barnehagen fungerer som organisasjon.

God planlegging bidrar til en gjennomtenkt og hensiktsmessig bruk av barnehagens menneskelige og materielle ressurser (RP, 2011, s.53). For å sikre god kvalitet må arbeidet planlegges, dokumenteres og evalueres. Samtidig må planene være fleksible og romme mulighet for spontanitet og medvirkning fra barn, foreldre og personalet (Bjørngen, 2013, s.297).

---

⁷ Antall voksne i forhold til antall barn

3.0 METODE

HVA ER METODE?

Metode kommer av greske *methodos*, som betyr å følge en bestemt vei mot målet. I samfunnsvitenskapen dreier metode seg om hvordan man går frem for å innhente informasjon om virkeligheten, og hvordan man kan analysere den for å få innsikt i samfunnsmessige forhold og prosesser (Johannessen, Tufte & Kristoffersen, 2010, s.33). Metoden brukes for å samle inn, analysere og tolke data. Det er en sentral del av empirisk forskning, og funnene brukes som tyngde i eventuelle konklusjoner og drøftinger (Johannessen m.fl. 2010, s.33).

De to hovedretningene som brukes i innsamling av data er *kvantitativ metoder* som gir data i form av målbare enheter og tall, og *kvalitative metoder* som tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012, s.112).

VALG AV METODE

Dalland(2012, s.111) påpeker at å velge metode er viktig, og vi begrunner valget med at metoden gir oss gode data til å belyse spørsmålet vårt på en faglig og interessant måte. Skulle jeg få svar på problemstillingen og belyse temaet jeg valgte, ble det naturlig for meg å velge en *kvalitativ metode*. Da ville jeg få mulighet til å gå mer i dybden på fenomenet og få frem detaljer som ikke hadde kommet frem med å bruke en kvantitativ metode (Johannessen m.fl., 2010, s.36).

Jeg kombinerte tre ulike kvalitative metoder; *intervju, observasjon og barnesamtaler/guidet tur*. Intensjonen med dette var å vise et mer helhetlig bilde av området jeg ønsket å undersøke.

INTERVJU

Et kvalitativt forskningsintervju er en samtale med struktur og formål (Johannessen mfl., 2010, s.135). Intervjueren stiller spørsmål, for så å følge opp svarene informanten gir. Slike intervju bærer preg av å være mer som en dialog enn rene svar og spørsmålsseanser. Jeg gjennomførte et semi-strukturert intervju, med intervjuguide (vedlegg 1) som utgangspunkt. På denne måten fikk samtalen flyt, og man kunne

snakke fritt ut fra hvordan samtalen utartet seg. Det å ha intervjuguide sørget for at jeg kunne komme tilbake til spørsmål og sikre svar på alle områdene jeg ønsket å snakke om (Johannessen m.fl., 2010, s.137). Jeg intervjuet to pedagogiske ledere som arbeider med de ulike aldersgruppene, fordi de hadde lang erfaring fra arbeid med sine aldersgrupper og fra denne barnehagen.

OBSERVASJON

Observasjon gir oss mulighet til å se med egne øyne hvordan mennesker handler og samhandler, og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø (Dalland, 2012, s.186). På denne måten får man se om det folk *sier* at de gjør, og det de *faktisk* gjør stemmer overens. Hensikten med å observere var å se om personalet arbeidet med barn i uterommet på den måten de ble sagt i intervjuet. Jeg observerte i 20-30 minutter, en observasjon av personalet på småbarnsavdelingene i uterommet og en observasjon av personalet på storbarnsavdelingene i uterommet.

BARNESAMTALER

Jeg brukte ulike elementer fra Allison Clark og Peter Moss (2011, s.5) metoder og verktøy i *Listening to young children, the mosaic approach*. En slik tilnæringsmåte brukes for å gjøre barna i stand til å utforske egne opplevelser av å være i barnehagen gjennom å snakke, gå, konstruere og reflektere. Uttrykksformene ble valgt fordi de ligger nært opp mot hvordan små barn kan velge å kommunisere. Jeg gjennomførte to ulike samtaler som bakgrunn for datainnsamlingen, en med barn i alderen 0-3 og en med barn i alderen 3-6.

VALG AV INFORMANTER

Jeg valgte en avdelingsbarnehage som var inndelt i avdelinger med barn i 0-3 årsalderen i den ene avdelingen, og barn i 3-6 årsalderen på den andre. Sammen med de pedagogiske lederne ble det valgt ut fire barn fra den storbarnsavdelingen, og to barn fra småbarnsavdelingen.

Informant 1: Pedagogisk leder ved småbarnsavdeling. Kvinne, utdannet førskolelærer i 1987, og har 20års erfaring i arbeid med de yngste. I tillegg har

informanten videreutdanning i veiledningspedagogikk og foreldreveiledning for minoritetsforeldre.

Informant 2: Pedagogisk leder ved storbarnsavdelingen. Kvinne, utdannet førskolelærer i 1987, og har 25 års erfaring i arbeid med de eldste. I tillegg har informanten fordypning i arbeid med førskolebarn.

ETIKK

Når man driver med forskning og studentundersøkelser er det viktig å tenke på de etiske vurderingene man tar i forbindelse med forskningen (Dalland, 2012, s.96).

Ved bruk av kvalitativ metode var jeg avhengig av informasjon om mennesker fra mennesker. For å få svar på problemstillingen ønsket jeg svar fra både barn og personale, og jeg tok kontakt med en barnehage for å få informanter. Før jeg kunne gjennomføre undersøkelsen måtte jeg sende ut samtykkeskjema (vedlegg 3) til informantene og foreldrene, for å få tillatelse til å bruke funnene i oppgaven. All informasjon som ikke var relevant for oppgaven skulle utelukkes, og data ville være konfidensiell, taushetsbelagt⁸ og anonymisert⁹. Lydopptak og observasjoner ville bli slettet og makulert etter at oppgaven var gjennomført.

PROSESS OG GJENNOMFØRING

Etter å ha valgt temaet for oppgaven laget jeg en prosess-skisse for hvordan studiet skulle gjennomføres. Jeg valgte metode, ordnet med informanter og samlet inn data i bestemt rekkefølge. Jeg gjennomførte observasjonene først for å få et mest mulig ”rent” blikk på barnehagens praksis. Dette for at informantene gjennom intervjuene ikke skulle bli påvirket og bevisst på egen oppførsel når jeg observerte. Observasjonene ville også gi meg mer å snakke om og mulighet til å kjenne meg igjen i det som ble beskrevet i intervjuene.

Barnesamtalen/guidet tur gjennomførte jeg til slutt, slik at barna skulle få tid til å få tillit til meg som observatør og føle seg mer komfortable med å være alene med meg i uterommet. Dette gjorde også at jeg fikk mer kjennskap til hva som befant seg i det

---

⁸ Taushetsplikt om opplysninger om menneskers personlige forhold (Dalland, 2012, s.104)

⁹ Ingen informasjon som avdekker hvem informanten er (Dalland, 2012, s.102-3).

fysiske miljøet. Jeg kunne da lettere orientere meg og kjenne igjen beskrivelser fra observasjoner og intervjuene, i det barna ville fortelle. Med de større barna hadde jeg en gruppe på fire barn, to av hvert kjønn. Barna hadde godt verbalt språk så samtalen ble i stor grad dialogbasert hvor jeg gjennom lek og omvisning prøvde å stille åpne og reelle spørsmål på en naturlig måte. I samtale med det yngste barnet ble jeg med et barn ut i uterommet. Her hadde barnet i lite verbalt språk, så det ble mer en deltagende observasjon hvor jeg fotfulgte barnet og noterte alle barnets ønsker om kontakt og behov for voksne.

DATAANALYSE

Data er registrerte spor av virkeligheten (Johannessen mfl., 2010, s.52). Etter å ha gjennomført datainnsamlingen, transkriberte jeg samtalene og renskrev observasjonene og tolkningene mine.

Å analysere betyr å dele opp noe i biter eller elementer, for at forskeren skal få avdekke budskap, mening eller finne et mønster i det man har samlet inn (Johannessen mfl., 2010, s.164). For å kunne analysere dataene jeg hadde samlet inn måtte jeg se på hvilke områder av dataen som ville belyse problemstillingen, og sette dataene inn i ulike kategorier.

METODEKRITIKK

Kvalitativ metode er en personbasert metode som tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg måle (Dalland, 2012, s.112). I og med at det ikke er målbart, vil det ikke være mulig å si at det er en fasit for alle barnehager. Denne studien er gjennomført i *en* barnehage, og funnene er resultat av mine undersøkelser og tolkninger av dem. Mine tanker, holdninger og følelser rundt temaet jeg skulle undersøke var derfor viktig å redegjøre på forhånd, slik at det i mindre grad skulle være styrende for observasjonene og tolkningen (Dalland, 2012, s.121). For å bevisstgjøre meg selv skrev jeg ned alle hypotesene og tankene jeg hadde om personalrollen og uterommet før jeg gjennomførte datainnsamlingen.

Metoden ”Mosaic approach” som jeg brukte under barnesamtalene medfører utfordringer som å ”ikke legge ord i munnen på” eller snakke *for* barna. Målet skal være å tilføre mening til de handlingene og uttrykkene som barna kom med, og

tillegge barna vekt og verdi på lik måte som de andre i undersøkelsen (Clark og Moss, 2011, s.5). I denne sammenhengen var dette spesielt utfordrende for barn uten verbalt språk i alderen 0-3. Her skrev jeg umiddelbart ned det som skjedde, men det er igjen basert på hvordan jeg oppfattet og tolket barnets uttrykk. Under den guidete turen med de eldste barna stilte jeg noen spørsmål som jeg i etterkant opplevde som lukkede spørsmål, som gjorde det vanskeligere for barna å gi gode eksempler. Under observasjonen av de yngste, var det kun et barn til stede på grunn av sykdom. Jeg fikk dermed ikke observert samspeillet mellom de yngste barna ute så grundig som jeg ønsket.

Det å observere medfører også utfordringer, og det kan være lett å bli distraheret (Dalland, 2012, s.121). Når barna eller de ansatte søkte kontakt med meg under observasjonene var det utfordrende å holde fokus. I ettertid ser jeg også at jeg skulle hatt flere og lengre observasjoner. De kan likevel brukes som støtte og underbygge elementer fra intervjuene og barnesamtalene.

Utfordringene med intervju er at spørsmålene jeg stiller ikke blir tolket på riktig måte, som gjør at jeg ikke får det svaret jeg er ute etter. Svarene er også basert på informantens kunnskap om temaet og det er viktig å ikke generalisere det som en fasit for alle som arbeider i barnehage.

4.0 FUNN

Funnene jeg presenterer er resultatene som har kommet frem basert på intervjuene, de guidete turene med barna og observasjonene av personalet i uterommet. Direkte sitater settes i *kursiv*. Jeg har delt funnene inn i hvordan uterommet ser ut, hva personalet og barn tenker om utelek, personalet og barnas tanker om voksenrollen, og faktorer som påvirker utetiden.

UTELEK OG ROM

Barnehagen ligger plassert i en oppoverbakke, barnehagens bygg står sentralt på tomten og uteområdet strekker seg rundt hele og er innegjerdet.

Fremsiden, som var det området storbarnsavdelingene oppholdt seg mest på besto av en lang bakke med ulendt terreng, trær, klatrestativ, huskestativ, lekehytte, balansetau

og i enden var det en fotballbane. Bortom fotballbanen lå en sandkasse og en sjørøverskute, og fremfor det en brattere bakke med rutsjebane.

Baksiden, som i hovedsak var det område småbarnsavdelingene oppholdt seg på besto av et skur med lekeutstyr, trær, slengtau, halve bildekk, en sandkasse, en slak bakke, en mindre rutsjebane og et huskestativ.

PERSONALET FORTELLER OM UTELEK

Informant 1 forteller at de yngste barnas lek er preget av aktiviteter hvor de bruker kroppen. Aktiviteter kan være å krabbe, gå, løpe, hoppe og klatre. Informanten sier at barna liker å leke i sandkassen og huske i huskestativet.

Dei som kjem sej rundt og bruka kroppen på eigahand, dei bruka den godt. Vi ser også med dei eldste at dei bjunde å ha litt rolleleik, og det e spennande.

Informant 2 forteller at det som opptar de eldste barna mest nå for tiden er sykling.

Vi he faktisk innført sykkel frie daga, då vi oppdaga at noken berre sykla og hadde lite anna leik. Så då spør ungane: "he vi sykkelfri idag eller e d ikkje sykkelfri idag?"

Ellers forteller informanten at de eldste barna også leker i sandkasse, i sjørøver skuta, husking, klatring, slengtau, rollelek, fotball, hoppetau og ulik rollelek. Informanten forteller at noen av barna, spesielt gutter, har endel *herjeleik*¹⁰

BARNAS UTTRYKK OM UTELEKEN

Barnet på småbarnsavdelingen (2 år) går først bort til sandkassen når vi kommer ut. *Bå spade*, sier barnet når jeg spør hva hun trenger. Jeg tolker det som "blå spade". Vi går sammen til lekeskuret for å finne en. I sandkassen fyller barnet sand i spaden, og så i bøtta, og repeterer. Jeg banker på sanden, barnet hermer. Når bøtta er full ser barnet på meg. Jeg spør om det trenger hjelp til å snu, og barnet smiler. Jeg tolker det som et "ja". Etter en stund går barnet videre til et slengtau¹¹ og ser på meg og strekker opp armene. Jeg tolker det som et ønske om hjelp til å komme seg opp. Etterpå går barnet rundt på lekeplassen, litt sånn vimsete, og så rett mot huskestativet,

---

¹⁰ Annet ord for lekeslåsning, boltrelek, voldsom lek

¹¹ Tau knyttet i et tre, til å sitte og huske på, slenge seg med

der husker barnet og jeg lager fart i ca. 15-20 minutter, jeg avslutter observasjonen og vi går inn.

Barna på storbarnsavdelingen (4-5år) sier følgende når jeg spør hva de gjør i uterommet: *det kjekkaste e å reie¹² for då fe me¹³ so stor fart. Et annet utbryter ej bruka ikkje å hoppe av reia, for en gong ej gjor de so fekk ej so låkt¹⁴.*

Videre forteller de at de leker i sjørøverskuta, på fotballbanen, spiller fotball, sykler, leker gjemsel og klatrer. De forteller mens de viser meg rundt på lekeplassen. Når et av barna sier at de leker i sandkassen utbryter et annet: *ej lika ikkje so godt å vær i sandkassa, men du lika det.* Jeg spør også barna om de savner noe spesielt av ting å leke med eller på i uterommet:

- *Froskehopp! Sann som i dyreparken, då sitt man og he på sej belte og så går de opp og ned og rundt igjen*
- *Magesklie med masse globusa so vi kan klatre over*
- *Klatrestativ, altså.. vi he jo det men sånn anna et.. og karusell.*

PERSONALETS ROLLE I UTELEKEN

BARNES UTTRYKK OM VOKSENROLLEN (BASERT PÅ BARNESAMTALENE)

Barnet på småbarnsavdelingen viser gjennom hele tiden vi er sammen i uterommet at hun søker nærhet til meg som voksen. Barnet søker i hovedsak kontakt i oppgaver det selv ikke klarer å mestre alene, men også i lek, samspill og for å få anerkjennelse på at det blir sett.

Barna på storbarnsavdelingen forteller at de voksne er ”*litt her og litt der, mest der*” og viser til det området av lekeplassen hvor de voksne står. Noen ganger er med på å spille fotball. De gir uttrykk for å være veldig selvstendige i leken, og kommer ikke med flere eksempler på lek med de voksne. Når jeg spør om de *ønsker* å leke mer med de voksne sier de ja.

¹² Reie – dialektord for huske, disse (lekeapparat)

¹³ Me – dialektord for vi, oss

¹⁴ Låkt – dialektord for vondt, smerte

PERSONALETS TANKER OM EGEN ROLLE

Informant 1 på småbarnavdeling (0-3år) forteller at som voksen i arbeid med denne aldersgruppen må man være til stede, vise omsorg og nærhet. Hun sier at personale må være aktive deltakere i barns lek, sette i gang og motivere til sosial lek, og oppfordre barna til å inkludere hverandre i leken.

- *Dei fleste ungane vil gjerne ha voksne i nærheita, og kanskje litt fysisk kontakt også. Det e viktig med voksne som e tilstades og som ser ungenes behov.*
- *Det e viktig å også bruke språket med dei, i samtale og å oppfordre dei til å bruke språket i leik og konflikte, f.eks. med andre barn*
- *Voksenrollen i uteleiken e noke vi ofte he som tema, vi for se jo at voksne e glade i å snakke med kvarandre, det e sjølsagt naturleg og slik ska det også være rom for, men ikkje slik at det blir for mykje*

Informanten trekker frem et eksempel på vokseninitiert lek;

Vi dramatiserte bukkene bruse for ei stund sida, og det var spennende ei lita stund, det he litt med aldersgruppa å gjere sida dei e her-og-no.

Informant 2 ved storbarnsavdelingen (3-6år) sier at voksenrollen er flere ting. Noe av det første hun trekker frem er barn som har vansker med å komme inn i lek:

Nokken unga treng hjelp til å komme inn i leiken, då kan du som voksen sei; sjå her, kanskje vi skal finne på det her eller spør den og den om dei vil leike.

Informanten trekker også frem hvordan uteleken er en arena for sosialt samspill, og hvordan man arbeider med det sosiale og hvordan barn skal være mot hverandre.

Vi he blant anna hatt litt voldsom leik, spesielt blant guttane, der vi he jobba bevisst i et tett samarbeid med foreldra, og i perioder he det nesten gått over til å bli litt hersjing og noken av ungane blir lei sej. Der he me gått inn og prøvd å finne alternativ, samtidig som vi lære ungane at dei må tolke andre sine grense, og forstå at grensene e ulike. "Hørte du at han ikkje hadde lyst lenger? Då må vi slutte og heller finne på noke anna" e nåke vi kan gå inn å sei. Det kan fungere i periode, og så kan vi tidvis måtte involvere oss enda meir.

Hvordan man er deltakende med aldersgruppa som voksen forteller informanten at man må være nær barna, og der de er. Både som støtte og inspirator.

- *Det å oppleve at når du er nær dei (barna), så er ofte uteleiken kjekkare for oss voksne også. Du får komme nær ungane, få god kontakt og kan bygge vidare på dei relasjonane som du tek me fra inne i barnehagen.*
- *I forhold til voksenrollen e det alltid forbedringspotensiale. Være flinkare til å gå inn i leiken og være i nærheiten, og ikkje klynge sej ihop og ha et friminutt.*

Når barn ikke klarer å finne på noe selv eller kjeder seg kan man gå inn å si:

Sjå her, kanskje vi skal finne på noke, eller spørre den og den.

Informanten forteller at personalet også kan ta initiativ til aktivitet, videreføre tradisjonsleker som å starte ring-/sangleker på fotballbanen eller med hoppetau.

Målet e at dei skal klare sej sjøl, men at du som voksen e tilgjengelig hvis dei treng. Det e også superpopulært om voksne he lyst å spele fotball med dei.

Om tilrettelegging av uteområdet sa informanten på storbarnsavdelingen;

”Vi bytta på leikene ut fra årstidene, no mot våren er det f.eks. kritt, parad¹⁵, hoppetau og slengtau”.

Informanten fortalte også at de hadde satt ut en leke-komfyr som hadde inspirert barna til å leke matlaging, familie og butikk. Dette mente informanten var noe de kunne bli enda bedre på, i alle fall siden de gav så god effekt.

OBSERVASJONER AV VOKSENROLLEN

Observasjon 1: Småbarnsavdelingen ute

Personalet er veldig deltakende i barnas lek, de voksne sitter og står spredt på lekeområdet med en liten gruppe barn i nærheten av hver voksen. Store deler av tiden er de i barnas høyde, leker med barna i sandkassen, hjelper de til å komme seg opp på lekeapparater, og når et barn ikke var i lek eller aktivitet tok en voksen initiativ og tøyset og latet-som om det var noe. Det var ca. 9 barn og 4 voksne ute, så det var god

---

¹⁵ Mønster tegnet med kritt – inviterer til hoppeleker med regler

voksenteitet¹⁶ (resten av personalet og barn var inne på grunn av soving/tilvenning, noen få voksne og barn kom ut etter observasjonen).

Observasjon 2: Storbarnsavdelingen ute

Jeg startet observasjonen når de første barna var påkledd og klare til å gå ut, de måtte sitte på en benk og vente til en av de voksne kom ut, dette tok ca. 10 minutter fra første barnet kom ut til det kom en voksen. Når den voksne kom ut løp alle barna og var klare for å leke. Det var få voksne ute i forhold til antall barn (resten inne på pause og diverse), det sto en voksen ved lekeområdet, en annen åpnet lekeskuret, den tredje voksne som kom ut gikk og snakket med en av de voksne som sto ute. Barna lekte spredt i sandkasse, på sjørøverskuten, og noen var oppe med huskene.

UTETID OG FAKTORER SOM PÅVIRKER DEN

Informant 1 sier følgende om utetid:

Ej tenke det e viktig å være ute litt kvar dag, både helsesamt med frisk luft og fysisk aktivitet. Barn bruka kroppen meir ute en inne, og det e fleire og større utfordringa grovmotoriske i uterommet.

Det variera litt kor mykje me e ute, no e d vår og vi e mykje ute. Tidspunkt e ofte tidlig på morgenen, men dei som ikkje søve prøva me å få ut også ette kl 12. .. Vi he hatt en del tilvenning av heilt små som også føre til litt mindre utetid.

Informant 2 sier følgende om utetid:

Den e viktig sånn helsemessig, og dei treng å bevege sej og bevege sej i ulendt terreng. Fysisk so e det bra for dei å få litt utfordringa.

Informanten forteller at de også skulle ønske de hadde mer trær eller klatrestativ for barna til å klatre i, for det hadde de hatt før men de hadde blitt saget ned.

Vi e veldig mykje ute, og prøva å vær det. I år spiste vi ute første gong allerede i februar.. Vi e stort sett ute på ettermiddagane ette lunsj...etter kl. 16.00 går vi på baksida.

---

¹⁶ Antall voksne i forhold til antall barn

Monge av ungane he venna på hi¹⁷avdelinga, og vi ser i utetida at dei fe muligheit til å leike med dei”.

Informant 1 sier følgende om faktorene som påvirker utetid og voksenrollen:

Ej kunne tenkt mej et meir skjerma område for dei minste. Det he våre planlagt i årevis at det skal bli laga til et område på andre sida av barnehagen. Et område som e innegjerna men samtidig gi muligheit for å utforske andre dele også. Uteleikeplassen idag he våre mykje prega av bygging.

Det blir heile tida en diskusjon på korleis vi voksne ska være ute og korleis uteleiken ska vær i forhold til sikkerheit og regla.

Begge informantene bekrefter at ”voksenrollen i uterommet” er noe barnehagen og personalet kontinuerlig arbeider med, med hvor stort fokuset er varierer med andre prosjekter som foregår i barnehagen. Begge de informantene frem organisasjonskultur som en faktor.

Informant 1 sier;

Det e utfordrande fordi vi he so ulike meininga om leik, og det he vekla gjennom tidene kordan voksenrollen i leiken ska vær. Spesielt med tanke på ufaglærte som he fått sin kompetanse gjennom praksis, kan det være forvirrende å forholde sej til”.

Informant 2 sier:

Det e tatt opp på personalmøte veldig monge gonga, det å værte flinkare å sei fra til kvarandre. Hvis ej f.eks. kjem ut, går bortjøna asfalten og ser det står fem stykke på hjørnet sei fra at: oj, her står det mange, kanskje vi ska fordele oss litt.

---

¹⁷ Hi – dialektord for ”den andre”

5.0 DISKUSJON

Etter å ha vært ute i barnehagen og undersøkt har jeg kommet frem til at personalet spiller en stor rolle i barns utelek i eget uterom. Jeg vil i denne delen se på funnene og diskutere de opp mot teori, tanker og egne erfaringer. Jeg har valgt å dele det inn i fire deler, *det fysiske miljøet, det psykososiale miljøet, rammebetingelser, leken i de ulike aldersgruppene, konklusjon.*

DET FYSISKE MILJØET

Jeg vil nå ta for meg barnehagens eget uterom, hvordan det ser ut. Jeg vil gå nærmere inn på hvilket miljø barnehagen har, hvordan personalet bruker det og hvordan et godt fysisk miljø kan påvirke barns utelek.

Forskrift for rammeplanens for barnehagens innhold og oppgaver (2011, s.22) ser at barnehagens ansvar er å se det fysiske miljøet som en helhet, slik at alle barn har mulighet til å delta i lek og andre aktiviteter.

Barnehagen jeg undersøkte hadde et stort uteområde som strakte seg rundt hele barnehagens bygg. Uteområdet til barnehagen er noe Thorbergson (2012, s.9) ville beskrevet som tradisjonelt utstyrt. Det var innegjerdet og delene av uteområdet ble omtalt som *fremtiden*¹⁸ hvor 3-6 åringene oppholdt seg og *baksiden*¹⁹ hvor 0-3 åringene oppholdt seg. Informanten fra storbarneavdelingen forteller under "*utetid og faktorer som påvirker den*" at storbarn gikk bak til småbarn rundt kl.16 når det var færre barn og personale i barnehagen. Uterommets utforming kan være med på å både hemme og fremme barns evner og muligheter (Thorbergson, 2012, s.30). Fremtiden var større en baksiden, men begge områdene var utformet slik at barn i alle aldre og ferdighetsnivå hadde mulighet for både lek og utfordringer. Jeg ønsker å trekke frem at det var et av de større uteområdene jeg har sett i en barnehage. Det var stort og oversiktlig. Når jeg spør barna hvor personalet er ute henviser de til "*litt her, litt der, mest der*" hvor *mest der* – er det stedet man har best oversikt i barnehagen. Selv om det var oversiktlig, hadde uterommet flere steder hvor barna hadde mulighet for å "gjemme seg bort" og leke litt for seg selv. Barnehagens uterom hadde ulendt

---

¹⁸ Det barnehagen kalte området fremfor og området til venstre for bygget

¹⁹ Det barnehagen kalte området mot høyre og baksiden av bygget

terreng, bakker, store flater, lekeutstyr²⁰ og faste installasjoner²¹, naturområder, trær, busker og jeg så muligheter for rollelek, lag-/regelleker, risikolek, sangleker, kroppslig lek, konstruktive leker og aktiviteter. Dette er de mulighetene et godt fysisk miljø skal tilby (Sandseter, 2013, s.60).

De mulighetene man oppfatter i miljøet kalles *affordances*, og mulighetene er individets persepsjon av hva miljøet tilbyr (Storli, 2013, s.339). De eldste barna som viste meg rundt på uteområdet fortalte under ”*barn uttrykk om utelek*” at de blant annet likte å huske, spille fotball, leke i sandkassen, klatre og være på sjørøverskuta.

I aldersgruppen 0-3 er leken svært sentrert rundt egen kropp og motorikk (Askland, 2011, s.79). Under ”*personalet forteller om utelek*” bekrefter informanten på småbarnsavdelingen at det kroppslig lek som foregikk blant barna, i tillegg til sandkasselek. De eldste barna på avdelingen hadde også noe begynnende rollelek. Det er dermed nødvendig for lekens del at de har områder som gir dem mulighet til å bruke kroppen. Området de lekte på var mindre en området storbarnsavdelingene lekte på, men uavhengig av barnets ferdighetsnivå fantes det rom for utfoldelse og tilpassede utfordringer uansett alder. Det at område var mindre, gjorde at de voksne kunne stå spredt og likevel være nær barna. Nærhet og kontakt gir barna trygghet, som er en forutsetning for at de yngste barna skal klare å *gi seg hen* i leken (Storli, 2013, s.348).

Informanten fra storbarnsavdelingen forteller under ”*utetid og faktorer som påvirker den*” at barna har endel vennskap på tvers av avdelingene, og uterommet gir dem mulighet til å dyrke disse vennskapene da det er god plass til alle barna. Fremsiden som 3-6 åringene oppholder seg på har på lik linje som baksiden utfordringer og muligheter tilpasset alle aldre og ferdigheter. Ulikheten var at fremsiden var større, hadde noen flere faste installasjoner og brattere bakker. Så selv om aldersgruppene kan oppholde seg på begge steder, var det naturlig at storbarnsavdelingene med flest barn totalt var på det største lekeområdet.

Barn har som nevnt ulike ønsker og behov når det kommer til uterommet. Dette kommer godt frem under samtalen med de eldste barna. Under ”*barns uttrykk om utelek*” forteller et av barna at de liker huskene på grunn av den store farten, mens et

---

²⁰ Ball, sykler, spader, bøtter, former, små gravemaskiner, akebrett, hoppetau m.m.

²¹ Sjørøverskute, lekehytte, huskestativ, klatrestativ, sandkasse, fotballbane m.m.

annet ikke tørr å hoppe av i stor fart. Uteområdet skal passe alle barns ferdighetsnivå (Storli, 2013, s.340).

Personalet gir uttrykk for å være fornøyd med uteområdet sitt under intervjuene. Under ”*utetid og faktorer som påvirker den*” forteller informanten fra storbarnsavdelingen at de gjerne skulle hatt mer å klatre på. Informanten fra småbarn sier under samme punkt at selv om området er oversiktlig og noe skjermet, ønsker de seg et område som er enda bedre tilpasset for de yngste og at dette er noe som har vært planlagt i årevis. Problemet med området de har i dag er at det har vært endel preget av bygging av parkeringsplass rett utenfor gjerdet. Mine tanker rundt dette er at eget område for 0-3 åringene ikke må ta bort muligheten for at de eldste også kan være der, og gjør at de yngste barna ikke oppholder seg andre steder. Når barnehagen samles på samme område om ettermiddagene i områder tilpasset alle, kan det åpne for muligheter til å samarbeide og få nye vennskap på tvers av alder og avdelinger. I en barnehage hvor de yngste barna har et område kun tilpasset et visst nivå av ferdigheter, eller hvor området til storbarnsavdelingen består av utfordringer som er uoverkommelig for de yngste, vil dette være vanskelig.

DET PSYKOSOSIALE MILJØET

Uterommets utforming og det sansbare inntrykket har en viss påvirkning for barns og personalets opplevelser ute (Thorbergson, 2012, s.15). Det er derimot ikke det eneste som påvirker *uteleken*. Jeg vil i denne delen se nærmere på de menneskelige faktorene og da spesielt på personalets tanker, holdninger og handlinger tilknyttet barns utelek.

Öhman (2012, s.15) sier at gode lekemiljøer skapes når personalet tillater, støtter og tilfører stoff til leken. Eksempler på dette kom frem under ”*personalets tanker om egen rolle*” hvor personalet på småbarnsavdelingen hadde dramatisert bukkene bruse i uterommet, eller når personalet på storbarnsavdelingen viderefører og lærer bort tradisjonsleker. Å dramatisere gir barn trening i fantasi og late-som leker (Olofsson, 1993, s.99). På storbarnsavdelingen hadde de også satt ut en leke-komfyr, og de opplevde at den fikk stor oppmerksomhet og inspirerte barna til matlagings-leker.

Hvilke lekemateriell som finnes i uterommet har stor betydning for hva barna tilegner seg ved fri lek (Olofsson, 1993, s.97) Informantene forteller under ”*personalets*

tanker om egen rolle” at de endrer noe utstyr ut fra årstidene på storbarnsavdelingen, men at de oftere skulle gjort mer av sånn som å sette ut leke-komfyren.

Hvordan materiell kan stimulere til lek har jeg selv sett gjennom arbeid i barnehage; En voksen i en barnehage jeg var i plasserte flere rør og planker i uteområdet. Etter en stund hadde barna satt sammen noen av rørene og sendte ulike gjenstander gjennom, snakket om hva som tok lengst tid, hvordan de skulle få det til å gå fortere. Med utfordrende og varierte impulser gis leken næring, og lek er barns måte å lære på (Kibsgaard & Sandseter, 2013, s.73).

Personalet i barnehagen kan ha stor makt ovenfor barnas lek og påvirke den i ulike retninger (Öhman, 2012, s.41). Dette kan vi se eksempel på under *”personalet forteller om utelek”* hvor informanten trekker frem at de innførte sykkel frie dager to dager i uken fordi de opplevde at barna ikke lekte noe annet. Dette tror jeg nok personalet gjorde med gode intensjoner om å utvide barnas lekerepertoar, men igjen tar man bort noe barna synes er moro å leke med. Det at barna kun sykler trenger ikke bety at leken er ensformig. De kan jage hverandre på syklene, sykle om kapp, de får trent seg motorisk og fysisk, de kan leke late-som leker, de får oppleve risiko ved å sykle ned bakken og øve koordinasjon hvordan de skal styre for å ikke treffe noen eller noe.

En av de tingene vi lærer i barnehagelærerutdanningen er at barns lek gir unike muligheter for læring på alle områder. Askland (2011, s.79-80) påpeker at blant annet språkutvikling og sosial læring skjer gjennom lek, fordi lek skaper naturlige sosiale situasjoner. Askland sier videre at barn ikke leker fordi de tenker at ”nå skal jeg lære”, men fordi det er moro. Vi som voksne og personal i barnehagen må dermed være de som tenker over hvilke muligheter for lek barn får, da dette påvirker læringen.

RAMMEBETINGELSER

Hittil har jeg tatt for meg det fysiske miljøet og de menneskelige faktorene som påvirker uteleken. I denne delen vil jeg se litt nærmere på hvordan barnehagen arbeider ut fra formelle og praktiske faktorer, og hvordan dette påvirker uteleken.

Barnehagen jeg undersøkte tilbringer som de fleste andre norske barnehager, en god del til i uterommet (Thorbergsen, 2012, s.9). Informantene forteller under *”utetid og*

faktorer som påvirker den” at på storbarnsavdelingen var de stort sett ute hver dag²² etter lunsj og frem til barna ble hentet. De startet også tidlig med å ha måltider ute dersom været tillot det. Småbarnsavdelingen forteller at de også var endel ute, mest på formiddag. Det varierte i perioder hvor ofte de var ute, det som kom i veien for utetid var tilvenningsperioder, mange barn som sov eller dårlig vær. Storli (2013, s.345) sier at bekledning påvirker utetiden for denne aldersgruppen. Vintrene i Norge er kalde og barna blir ofte kledd i store dresser når de skal ut, og dette vil hemme bevegeligheten til barna. Siden jeg alt har stadfestet at leken i denne alderen er preget av bevegelse, vil være vanskelig for dem å leke ute når de ikke klarer å bevege seg så godt. Storli sier videre at det også kreves tilvenning for å være ute, og det er viktig at barna føler seg trygge. Personalet på avdelingen prøvde derimot å ordne det slik at de som ikke sov eller var på tilvenning, fikk komme seg ut senere på dagen også.

Som institusjon er barnehagen pålagt å inkludere friluftaktiviteter og uteliv i hverdagen (RP, 2011, s.36). Når man planlegger er det ting rundt som legger føringer for hvordan aktiviteten blir. Dette kalles rammefaktorer, og er de praktiske forutsetningene som påvirker arbeidet (Gunnestad, 2007, s.105). Dette kan være materiell de har eller har råd til å kjøpe inn, hvor mange ansatte de er på jobb, møtevirksomhet eller annet. Dersom pedagogisk leder ved småbarnsavdelingen er borte store deler av dagen på grunn av møter, sykdom blant de ansatte, mange barn på tilvenning og lignende vil dette spille inn på om de yngste barna får kommet seg ut i det hele tatt.

Når det kommer til selve bruken av uterommet sier Storli (2013, s.347) at det i prinsippet ikke skal være ulikheter mellom det pedagogiske arbeidet ute og inne. Han sier at det i mange barnehager er uklart hvilke roller og ansvarsområder man har i uterommet, og at det bør kartlegges og diskuteres. I utetiden jeg observerte og basert på samtalen med barna, er det lite planlagte pedagogiske aktiviteter som foregår i uterommet på samme måte som inne. Min oppfatning basert på de erfaringene jeg har med barnehager er at det ofte er ”fri lek” som preger utetiden, og har hørt setninger som ”nei det er så fint vær i dag at vi dropper opplegget og går ut”. Hvorfor skal planene avlyses fordi man går ut? Jeg tror at uteområdet på lik linje med innerommet kan brukes til både samlingsstunder, prosjektarbeid og mer. Når man planlegger i

---

²² Andre rutiner for dager hvor de drar på tur

barnehagen skal det alltid ses i sammenheng med *Rammeplanen* (Bjørgen, 2013, s.297) og det står ikke ”ute skal det bare være fri lek” i den.

I barnehagen jeg undersøkte fortalte informantene under intervjuet i ”*utetid og faktorer som påvirker*” at de arbeider med planlegging ute i form av sikkerhet, rutiner og årsplan. Når jeg skulle observere personalet på storbarn i uterommet overhørte jeg en ansatt si ”nei hun er på pause” til et barn. I en barnehage hvor de er ute fra etter lunsj og til stenging har jeg også erfart at en blir igjen å rydder avdelingen før de enten går ut eller til pause. En konsekvens av at pausetidene kolliderer med utetiden er at det blir færre voksne i uterommet og i påkledningssituasjonen. Før observasjonen ventet jeg på at barna og de voksne skulle komme ut. Barna som var ferdig påkledd fikk gå ut å sette seg på en benk ved inngangsdøren til en voksen kom ut. De måtte *sitte i ro* til en voksen kom ut. Dette fikk meg til å tenke. Med tanke på sikkerhet kan jeg ha stor forståelse for at barna ikke fikk være i uteområdet uten en voksen, men jeg har også forståelse for at barna lengtet etter å springe og leke og være i aktivitet etter en rolig formiddag. Når de satt ute på benkene tok det ikke lang tid før barna fikk *mark i kroppen*²³, og jeg kunne se de bare lengtet etter å få hoppe ned fra benkene og springe ut på lekeområdet. Å trene på tålmodighet og å sitte i ro er viktig, men akkurat i overgangssituasjonen mellom ute og inne ville jeg prioritert at de fikk kommet seg raskt i lek og aktivitet. Jeg fikk jo kun et utsnitt av akkurat denne dagen, men dersom hver dag er slik, burde man da gå inn å gjøre noe? Personalet i barnehagen bør tenke igjennom dagsrytmen²⁴ og rutiner for å finne gode løsninger som fungerer for både barn og voksne. God planlegging bidrar til gjennomtenkt og hensiktsmessig bruk av barnehagens menneskelige og materielle ressurser (RP, 2011, s.53).

I arbeid med selve voksenrollen i leken og synet på barns utelek var dette noe som ble diskutert under personalmøter og avdelingsmøter forteller informantene under ”*utetid og faktorer som påvirker den*”. Informantene var enige om at organisasjonskultur var en faktor, og at det ikke alltid var så enkelt å praktisere fordi personalet hadde så ulike meninger om lek. Er den *en* ting jeg tar med meg fra studietiden er det refleksjon rundt egen praksis, og hvor viktig det er å prøve å se seg selv uten ifra og gjennom

---

²³ Beveger seg mens de sitter, slenger på kroppen og viser stor iver for å komme i aktivitet

²⁴ Hvordan dagen legges opp i barnehagen – ofte nedskrevne planer

andres øyne. Kanskje kan det være en ide i barnehagen å starte et prosjektarbeid om voksenrollen ute, hvor man kan levere inn praksisfortellinger om egen rolle eller observasjoner av andre, som man kan reflektere og arbeide ut fra. I barnehagen jobber mennesker, og mennesker er ulike og har ulik kompetanse om barn. Det er alt fra pedagoger med lang utdanning og lite arbeidserfaring, til assistenter uten utdanning med lang arbeidserfaring, det er kvinner, menn, eldre og unge. Hvem jeg er og hvilke erfaringer jeg har påvirker hvordan jeg jobber, og det vil jeg tro gjelder for flere. For å sikre god kvalitet i det pedagogiske arbeidet er det viktig å planlegge, dokumentere og evaluere (Bjørger, 2013, s.297) og det mener jeg viser både til det praktiske og til det pedagogiske.

LEKEN I DE ULIKE ALDERSGRUPPENE

I denne delen vil jeg se litt nærmere på leken og utbyttet barna får av den. Jeg ville se hva personalet kunne om lek i de ulike aldersgruppene, og hvordan de arbeider for å fremme eller hemme leken. Jeg vil også se litt på ulikhetene og likhetene i barnegruppene.

Lek og utfoldelse har tradisjonelt sett foregått utendørs til alle årstider og under alle klimatiske forhold (Korsvold, i Lysklett, 2013, s.28).

FOR BARN I 0-3 ÅRS ALDEREN

Barn i 0-2 års alderens lek karakteriseres med at den allerede fra spedbarnsalder er kroppslig og sentrert rundt egne sanser og motorikk (Askland, 2011, s.79).

I "*personalet forteller om utelek*" bekrefter informanten som arbeider med denne aldersgruppen at barnas lek i hovedsak dreier seg om aktiviteter der de får bruke kroppen sin. Barna krabber, går, løper, hopper og klatrer. Informanten forteller videre at leken i stor grad foregår i sandkassen, og at hun hadde lagt merke til begynnende rollelek hos de eldste på avdelingen. Det er vanlig at barn i 2-3 års alderen starter med rollelek, temaene er ofte enkle og øktene korte (Olofsson, 1993, s.102). Under observasjonen jeg gjorde i den guidete turen observerte jeg at det var stor grad av kroppslig aktivitet, og at det var korte leksekvenser. Gjennom sekvensen ved huskestativet og sandkassen, handlet det også endel om relasjon og støtte mellom meg og barnet, og at det å være sammen om aktiviteten var i fokus. Sosial lek med andre er noe som blir fokus for barn i denne alderen etterhvert (Olofsson, 1993, s.101).

FOR BARN I 3-6 ÅRSALDEREN

Hos eldre barn (3-6 år) går leken gradvis over fra å være lek med gjenstander, til å handle om å konstruere miljøer. For eksempel går barnet fra å putte sand i bøtten, til å skape verdener i sandkassen, med f.eks. slott og drager og vollgraver (Olofsson, 1993, s.103). Eksemplet fra når personalet satte ut leke-komfyren, og det inspirerte til leker som handlet om matlaging, som butikk, familielek eller restaurant.

Barna i 3-6 års alderen i denne barnehagen lekte veldig variert, selv om sykkel så ut til å være den store favoritten sett fra informantens side. Barna i denne alderen leker også mye mer sammen med andre barn, og ikke bare vedsiden av (Storli, 2013, s.345). Barna fortalte meg under ”*barns uttrykk om utelek*” at de lekte i alt fra sandkassen, til sjørøverskuta, klatre, huske, hoppe i strikk, slengtau, fotball eller ringleker. Informanten forteller også at det blant guttene foregikk en del *herjelek*²⁵ noe som kan være ganske vanlig blant gutter (Olofsson, 1993, s104).

KONKLUSJON

Før jeg startet arbeidet med bacheloroppgaven hadde jeg mange tanker, erfaringer og meninger rundt utelek og det å være ute. Jeg har selv hatt en barndom preget av fantasilek i naturen med store steiner, klatre-trær, gjemmesteder og en stor gårdsplass med traktorer, verksted og mange steder for undring og oppdagelser. Jeg vet at det er bra for barn med frisk luft og bevegelse, og at det er godt å få ut litt energi etter å ha holdt på med rolige aktiviteter i innerrommet. Det jeg har blitt mer bevisst på under etter å ha vært i barnehagen er hvor stor betydning uterommet har for læring og utvikling. Det som kanskje overrasket meg mest var hvor stor rolle personalet kunne ha for kvaliteten av selve leken, for jeg har alltid lekt, men aldri tenkt over at tilgangen på støttende voksne rollemodeller og all slags impulser jeg fikk fra materiale jeg hadde tilgang på spilte noen rolle.

Problemstillingen min var altså: ”*Hvilke roller har personalet når det kommer til barns utelek i eget uterom? Og arbeider personalet ulikt med de forskjellige aldersgruppene i barnehagen?*”

---

²⁵ boltrelek, bråkete lek, lekeslåsning, herjing, jage hverandre, voldsom.

Jeg har fått innblikk i hvordan voksne kan bruke makten sin til å påvirke leken på mange områder, både positivt og i mindre positiv retning. Ved å tilrettelegge gode fysiske miljøer gir personalet barna muligheter til å utvikle og utfordre seg motorisk. Barna i denne barnehagen får prøve seg på utfordringer som kan ligge litt utenfor komfortsonen, og de kan utvikle evnen til å vurdere risiko, slik som barnet under samtalen ”*barns uttrykk om utelek*” som forteller at det ikke hopper av husken i fart, fordi det var redd for å skade seg. Jeg tror at dersom barn ikke får føle litt på at noe er litt ubehagelig, vanskelig eller utfordrende, vil de ha vanskeligere for å vurdere situasjoner de kommer i i fremtiden.

Ved tilrettelegging og arbeid med å skape gode lekemiljøer stimulerer personalet barnas evne til å utforske seg selv og leken i gode omgivelser. Leke-evnen krever en viss stimuli fra de voksne for å utvikles (Olofsson, 1993, s.123). Ved at personalet på småbarn dramatiserer i uterommet, stimuleres barna til fantasi og late-som lek. I gode lekemiljøer får barna rom til å leke, inspirasjon til å leke på ulike måter og utvikle leken, og støtte til å komme inn i lek. Informanten på storbarn trekker frem under ”*personalets tanker om egen rolle*” at de går inn i leken og prøver å veilede når den blir for voldsom, eller at de prøver å hjelpe barn inn i lek. Informanten trekker frem at å være nær barna blir uteleken ofte også bedre for de voksne. Jeg tenker at de voksne i enda større grad i denne aldersgruppen kan prøve å involvere seg og inspirere leken til barna, men at det i bunn og grunn er *barnas lek*.

De praktiske rammene rundt lek hadde større betydning enn hva jeg først tenkte. Måten dagene er lagt opp, barnehagens rutiner, hva slags materiell man har, og hvordan uterommet ser ut. Informanten på småbarn nevner under ”*utetid og faktorer som påvirker den*” at det har vært endel bygging på området småbarn oppholder seg i, og dette gir begrensninger for hvor barna kan gå og hvor det er trygt å oppholde seg. Dersom det har vært mye støy under byggeperioden kan dette også påvirke kvaliteten og gjøre det vanskeligere å være ute. Med gode rammebetingelser vil det også være dagsrutiner preget av barns beste, med gode overgangssituasjoner, tilgjengelige og veiledende voksne, sikkerhet og rutiner som bidrar til dager fylt med lek og glede. Som Norén Björn beskriver som den ideelle personalgruppen: *den som skaper nære trygge relasjoner til barn bare ikke når det gjelder omsorg, men også av mer pedagogisk art* (Storli, 2013, s.349).

Personale kan også bruke makten sin til å sette grenser og regler som hemmer leken, som hemmer bruken av uteområde og som skaper stressende situasjoner for barn og voksne. Eksempelvis det at personale innførte sykkel frie dager, og at barna måtte vente så lenge før de fikk gå ut å leke.

Når det kommer til hvordan personalet arbeider i aldersgruppene, er det både likheter og ulikheter. De ulikhetene jeg har sett, kommer som en naturlig konsekvens at aldersgruppene behov er ulike. Et barn mellom 0-3 trenger den voksne til å vise dem leken, til å være veiledende rollemodeller for hvordan man kan utforske kroppen og hvordan man skal være mot andre. Et barn mellom 3-6 har lært dette, og de trenger mer plass og støtte, og kanskje inspirasjon til å ta leken til enda nyere høyder. Barn er på ulike stadier og ønsker ulike ting, hva de voksne skal og bør gjøre for barn er dermed ulikt. Etterhvert som et barn blir eldre, bedre motorisk, mestrer språk og undrer seg over nye fenomener, er det viktig at man som voksen henger med og møter barnet der *det* er.

Jeg vil derfor konkludere med at personalets rolle i uterommet er omfattende og veldig viktig for uteleken. Det er viktig at vi tenker over hvordan uterommet ser ut, hvordan vi er, hva vi gjør og hvorfor vi gjør det vi gjør. På de områdene personalet arbeider ulikt med barnegruppene på, er det naturlig fordi barnegruppene er ulike og vi må tilrettelegge for å møte alle barnas behov.

LITTERATURLISTE

- Askland, L. (2011). *Kontakt med barn*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Bjørngen, K. (2013). Praktisk planlegging og tilrettelegging av bevegelseslek i barnehagen. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.) *Kroppslighet i barnehagen (s.296-319)*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Clark, A. & Moss, P. (2011). *Listening to young children. The Mosaic Approach*. London: NCB
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Fjørtoft, I. (2013). Barn og bevegelse, læring gjennom landskap. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.) *Kroppslighet i barnehagen (s.180-192)*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Gunnestad, A. (2007). *Didaktikk for førskolelærere*. Oslo: Universitetsforlaget
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag
- Kibsgaard, S. & Sandseter, E. B. H. (2013). Bevegelseslek i barnekulturen, tradisjoner og kulturelt mangfold. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.) *Kroppslighet i barnehagen (s.65-94)*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Lysklett, O. (2013). *Ute hele uka*. Oslo: Universitetsforlaget
- Olofsson, B. K. (1993). *Lek for livet*. Oslo: Andersen & Butenschøn
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011). Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Sandseter, E. B. H. (2013). Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.) *Kroppslighet i barnehagen (s.53-62)*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Storli, R. (2013). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T. L. & Moser, T. (red.) *Kroppslighet i barnehagen (s.335-351)*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Thorbergesen, E. (2012). *Barnehagens uterom*. Oslo: Pedagogisk Forum
- Tovey, H. (2007). *Playing outdoors*. UK: Mc Hill- Companys.
- Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Intervjuguider

Vedlegg 2 – Observasjonsskjema

Vedlegg 3 – Samtykkeskjemaer

Vedlegg 4 – Informasjon til foreldrene

Vedlegg 1:

Intervjuguide Pedagogisk leder

1. Hvilke leker og aktiviteter foregår i uteområdet?
  - Hva ser du at barna er opptatt av i denne aldersgruppa?
2. Hvilke aktiviteter tar voksne initiativ til i uteområdet?
3. Hvordan deltar de voksne i aktiviteter/lek?
4. Hva er dine tanker om utetiden i barnehagen?
5. Hvilket fokus og tanker har barnehagen om utetid?
6. Hva er spesielt viktig mtp. Personalets rolle ute på avdelingen
  - Småbarn? Storbarn?
  - I hvilke situasjoner er det vanlig med voksen-barn samspill?
7. Er det noe med utetid eller uterom du kunne ønske var annerledes?
  - Er det utfordringer eller hindringer som hemmer optimalt miljø for lek, læring og utvikling?
8. Hvordan arbeides det med personalets kompetanse om barns utelek?

Intervjuguide – Barne-samtale

1. Hva gjør dere når dere er ute?
2. Hva gjør dere når dere er ute i barnehagen?
3. Hva liker dere å gjøre på uterommet/plassen?
4. Hva gjør de voksne når dere er ute?
5. Hva liker dere best å finne på sammen?
6. Hva liker dere å gjøre med de voksne?
7. Når er de voksne sammen med dere?

Identifikasjonsnummer:		
Hva blir observert:		
Observasjonsdato:	Observasjonstid:	
Navn på observatør:		
Situasjon som blir observert:		
Fokus for observasjon:		
Denne observasjonen henger sammen med observasjonene:		
Utgangspunkt for observasjon:		
OBSERVASJON:		
Tid	Beskrivelse	Kommentar
Tolkning:		

Vedlegg 3: Samtykkeskjema

Til: _____

Dato: _____

Forespørsel om barns deltagelse i intervju/samtale og observasjon som datagrunnlag til bacheloroppgave vår 2017.

Jeg er en tredje klasse student på fordypning om "barns lek og læring i naturen" på barnehagelærerutdanningen ved DMMH. Jeg skal denne våren skrive en bacheloroppgave og i den forbindelse samle inn data som kan brukes i drøftingsdelen.

Temaet for oppgaven min er "uterommet", der jeg ønsker å observere utetiden, intervju en pedagogisk leder/barnehagelærer og gjennomføre en "guidet tur"/barnesamtale med en førskolegruppe. Dette gir mange ulike perspektiver på et tema, som jeg håper dette vil gi et bredt og helhetlig blikk på uterommet og utetiden.

Under intervju og barnesamtale vil det bli gjort opptak av lyd, som slettes umiddelbart etter fullført transkribering. Data vil være anonymisert og konfidensiell, lydopptak slettes etter transkribering og observasjonsskjema (også anonymisert) makuleres når oppgaven er ferdig. Det er kun jeg som har tilgang til innsamlet data.

Ved å signere under samtykker du til at data innsamlet under observasjon, intervju/samtale kan brukes som materiale i min bacheloroppgave. Ved spørsmål eller annet, kan jeg kontaktes.

Veiledere på oppgaven:

1. Marit H. Hopperstad
2. Hjørdis K. Bakke

Med vennlig hilsen,

Marita Bueide Watne

Jeg samtykker i å delta at mitt barn deltar i: Observasjon og barnesamtale/guidet tur

.....

Sted/ dato

.....

Underskrift

Til: _____

Dato: _____

Forespørsel om deltagelse fra ansatte i intervju/samtale og observasjon som datagrunnlag til bacheloroppgave vår 2017.

Jeg er en tredje klasse student på fordypning om "barns lek og læring i naturen" på barnehagelærerutdanningen ved DMMH. Jeg skal denne våren skrive en bacheloroppgave og i den forbindelse samle inn data som kan brukes i drøftingsdelen.

Temaet for oppgaven min er "uterommet", der jeg ønsker å observere utetiden, intervju en pedagogisk leder/barnehagelærer og gjennomføre en "guidet tur"/barnesamtale med en førskolegruppe. Dette er en metode inspirert av "Mosaich Approach" av Allison Clark og Peter Moss. Det gir mange ulike perspektiver på et tema, som jeg håper dette vil gi et bredt og helhetlig blick på uterommet og utetiden.

Under intervju og barnesamtale vil det bli gjort opptak av lyd, som slettes umiddelbart etter fullført transkribering. Data vil være anonymisert og konfidensiell, lydopptak slettes etter transkribering og observasjonsskjema (også anonymisert) makuleres når oppgaven er ferdig. Det er kun jeg som har tilgang til innsamlet data.

Ved å signere under samtykker du til at data innsamlet under observasjon, intervju/samtale kan brukes som materiale i min bacheloroppgave. Ved spørsmål eller annet, kan jeg kontaktes.

Veiledere på oppgaven:

1. Marit H. Hopperstad
2. Hjørdis K. Bakke

Med vennlig hilsen,

Marita B. Watne

Jeg samtykker i å delta: .....

Sted/ dato

Underskrift

Vedlegg 4: Informasjon til foreldrene i forbindelse med bacheloroppgave

Jeg er en student ved DMMH (Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning) og skriver en bacheloroppgave med tema "uterommet". Målet med oppgaven min er å se litt på uterommet til barnehagen, og hvordan det tas i bruk. Jeg ønsker å se litt på hvilke type lek og aktiviteter som gjøres i uterommet og rammene rundt dette, og hvilken betydning ulike faktorer har for lek og aktivitet.

Metoden jeg har valgt å bruke er inspirert av "moasic approach". Dette er en metode som krever kombinasjon av flere ulike metoder for et bredere blikk og med ulike perspektiver på samme tema.

Første metode vil være observasjon av uteleken, hvor jeg i hovedsak observerer hvilke aktiviteter som utføres i uterommet. En annen metode er "guidet tur", hvor jeg ønsker at barna skal vise meg hva de ser, liker og gjør på/med uterommet til barnehagen. Under den guidete turen ønsker jeg å gjøre lydopptak av samtalen, for å best mulig kunne transkribere informasjonen og få med detaljer som kan løfte oppgaven.

All informasjon i skjemaene vil være anonymisert og ingen vil kunne bli identifisert av opplysninger i oppgaven. Alle lydopptak og data vil bli slettet etter transkribering.

Hvis dere ikke samtykker i at deres barn kan delta i en eventuell guidet tur eller har andre spørsmål rundt observasjonen, er det bare å ta kontakt og gi beskjed.

Mvh.

Marita B. Watne